

СІВЕРСЬКИЙ ЦЕНТР
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

СІВЕРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Володимир Бойко

УКРАЇНСЬКІ ГОЛОВИ В БАВАРІЇ: як працює самоврядування

Чернівців – 2016

УДК 352.07 (477)
ББК 67.99 (4УКР) 401
Б 77

Видання здійснено за підтримки фонду Ганса Зайделя на основі тексту сценарію документального телефільму «Українські голови в Баварії»

Щиро дякуємо за надану допомогу
Анатолію Чемерису, Рихарду Шислю та Михайлу Гавришу

Затверджено до друку навчально-методичною радою
Чернігівського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування,
державних підприємств, установ і організацій,
протокол № 2 від 15 квітня 2016 р.

Б 77 **Бойко В. Українські голови в Баварії: як працює самоврядування**
/ В. Бойко; ред. Д. Казіміров; Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2016. – 52 с.

ISBN 978-617-7062-18-8

У виданні йдеться про подорож міських та селищних голів з Чернігівської області до міста Кемптен. Висвітлюється організація низки ключових напрямів діяльності органів місцевого самоврядування: благоустрою, будівництва, водопостачання та водовідведення, збереження та використання історико-культурної спадщини, збору та утилізації сміття, використання відновлювальних джерел енергії, роботи місцевої влади з молоддю.

Публікація зорієнтована на широку аудиторію, але насамперед – на працівників органів місцевого самоврядування.

УДК 352.07 (477)
ББК 67.99 (4УКР) 401

ISBN 978-617-7062-18-8

© Сіверський центр
післядипломної освіти, 2016
© Сіверський інститут
регіональних досліджень, 2016

ЗМІСТ

Вступ	4
I частина. Знайомтеся – Кемптен	5
II частина. Молодь Кемптена	13
III частина. Від ремонту доріг до квітів	18
IV частина. Альпійські джерела Кемптена	23
V частина. Енергетичне сміття Кемптена	28
VI частина. Відновлювальна енергетика Кемптена	35
VII частина. Будівництво в Кемптені	40
VIII частина. Індикатори міста	46

ВСТУП

Наприкінці травня 2014 р. група міських та селищних голів Чернігівщини вирушила до Баварії. То був інформаційно-освітній візит у рамках проекту «Сталий розвиток малих міст Чернігівської області», що здійснювався за підтримки фонду Ганса Зайделя. Трохи згодом його учасники на основі побаченого та почутого створили восьмисерійний документальний телефільм «Українські голови в Баварії».

Українські голови в Баварії

Вони намагалися розповісти про різні аспекти роботи місцевого самоврядування Німеччини на прикладі баварського міста Кемптен: використання місцевої історико-культурної спадщини для розвитку території, побудову взаємин місцевої влади та молоді, підтримку благоустрою міста, водопостачання та водовідведення, утилізацію сміття, використання відновлювальних джерел енергії, організацію будівництва, організацію роботи міської ради... Тобто – показати ті аспекти повсякденного життя звичайного невеликого європейського міста, які, як правило, туристів не цікавлять, отже – малопомітні. Це свого роду успішні практики, які можуть бути прикладом та орієнтиром для адаптації до українських реалій, децентралізації владних повноважень, посилення ролі місцевого самоврядування.

Телефільм розміщено за адресою:

<https://youtu.be/FjhYAJQDfcQ?list=PLjLGJonloKhvSpUh9svsQVs wjhTz2ssyt>

I частина

ЗНАЙОМТЕСЯ – КЕМПТЕН

Колись казали, що кордон Європи проходив саме по околиці останнього східного міста, яке отримало свого часу Магдебурзьке право. В даному разі йдеться про Чернігово-Сіверщину і про Полтавщину. Можемо говорити про те, що свого часу українські землі належали до того, що називається Європою. На сьогоднішній день Україна, яка стикається з відомими усім проблемами, тим не менше зробила свій вибір. Цей вибір є європейським, але що це означає для нас, для громадян цієї держави? Що це означає для нас як мешканців територіальних громад? Питань занадто багато. Вочевидь, ми хочемо побудувати краще життя, позбутися нинішніх проблем і, вочевидь, що ми хочемо дивитися і знати, як у світі, що робиться навколо.

Автобан Польщі

Тож учасники проекту «Сталий розвиток селищ та малих міст Чернігівської області», що здійснювався за підтримки фонду Ганса Зайделя, вирушили до Німеччини – баварського міста Кемптен, аби ознайомитися з роботою його влади та комунального господарства, починаючи від українсько-польського прикордоння.

Валентина Саверська-Лихошва (Варвинський селищний голова): «Упродовж двох років ми всі, мери невеликих українських міст, брали участь в українсько-німецькому експерименті, тобто два роки навчалися стосовно розвитку місцевого самоврядування. А тому мета нашого відвідування – побачити, як Німеччина втілює місцеве самоврядування на практиці. Крім того, ми прекрасно розуміємо, щоб бути в Європі, а ми всі туди хочемо, нам обов’язково треба зробити реформу місцевого самоврядування. І ми хочемо пізнати таємницю Німеччини, адже в 1945 р. кожному німцю дали по 46 дойчмарок, а зараз вони зробили те, що стали лідерами в Європі».

Замок Нойванштайн

Павло Шимко (Бахмацький міський голова): «Потрібно зараз робити реформи скрізь, в тому числі і в місцевому самоврядуванні. І для цього не потрібно вигадувати велосипед, а потрібно використовувати досвід, оскільки Україна іде в напрямку Європейського союзу, наших європейських партнерів».

Микола Белан (Коропський селищний голова): «Ми просто не помічаємо того, що в нас під ногами лежить. А в нас під ногами

лежать – гроші, реальні гроші, які сьогодні можна брати і заробляти. У нас, в українців, натура просто така, поки не помагаємо – не повіримо».

З'ясувалося, що автобанам нашої західної слов'янської сусідки могли б позаздрити кращі дороги Німеччини: сучасні мостові переходи для навколишніх мешканців та зелені – для тварин, шумопоглинаючі щити – часом прозорі, часом суцільні, ідеально рівний асфальт з чудовою зрозумілою розміткою, безпечні переїзди та ошатні сільські оселі за межами автобану.

Скульптура св. Магнуса та св. Лоренса

Чверть століття тому Польща виглядала інакше. Більше того, на межі дев'яностих років ХХ ст. Україна виробляла на десять відсотків більше, ніж Польща, а тепер – втричі менше. Чому? Можливо, поляки швидше, ніж українці вирішували схожі проблеми та не гаяли часу на визначення вектору розвитку.

Про перетин польсько-німецького кордону ми здогадалися, побачивши дорожні вказівники німецькою мовою. Ще кілька годин, і автобус прибув до затишного і по-недільному сонного міста Кемптен. Чисельність його населення – трохи більше шестидесяти тисяч мешканців (приблизно, як наш Ніжин). Розташований Кемп-

Біля Кемптена

тен на півдні Баварії у місцевості з історичною назвою Алльгой. Для німців вона значить приблизно те саме, що для українців Миргород. Як і славне полтавське містечко, Кемптен довгий час був бідним аграрним містом. Поруч – Альпи, в тому числі

знаменитий гірськолижний курорт Оберстдорф та замок Нойшванштайн (це таке собі німецьке Межигір'я середини XIX століття).

Але Кемптен – це ще мальовнича, напрочуд яскрава та соковита рівнина, що знаходиться на висоті кількасот метрів над рівнем моря в напівоточенні навколишніх гір. Майже курортна місцевість. Тож місто цікаве й без знаменитого сусідства. Городяни переконані:

«Кемптен – найстаріше місто Німеччини». Його історія нараховує понад дві тисячі років. Свій родовід воно веде від легендарного кельтського поселення, що начебто виникло на річці Ілле. Втім, крім невеликих решток, самого давнього

Церква св. Лоренса

міста так ніхто і не знайшов. Достеменно можна стверджувати, що у десятому році нашої ери своє місто, Canbodunum, тут заснували римляни. Проіснувало воно до IV століття, коли було, ймовірно, знищено місцевими племенами – алеманами.

Новий етап починається у VIII столітті, коли сюди прийшли монахи-бенедиктинці. Серед них – святий Магнус, або ж – святий Манг, який, за легендами, перемагав своїх ворогів лише вірою та

хрестом. Не пощастило навіть місцевому дракону – Магнус його вбив. На честь святого-визволителя вдячні городяни спорудили церкву, яка й досі височить у місті. Згодом біля церков почали розташовуватися ремісники, що ткали льон. Товар знайшов свого покупця, тож городяни багатіли.

Ратуша Кемптена

У XIV столітті вони збудували фортечні мури. Цікаво, що головна церква св. Лоренса, яка розташовується поруч з офіційною резиденцією правителя, залишилася поза його межами. Так сталося не випадково – містяни вирішили не обтяжувати себе зайвими витратами на проблемного, на їхню думку, сусіда. Справа в тому, що традиційно Кемптенем та його округою володів князь-єпископ. Він поєднував у собі світську та духовну влади. Але, розвинувшись, Кемптен здобув права вільного міста Священної Римської імперії та майже вийшов із підпорядкування князя-єпископа. Місто жило на засадах класичного самоврядування за Магдебурзьким правом: обирало власне правління, збирало податки та витрачало їх на свій розсуд, крім частки, що належала державі, відповідало за громадську безпеку та благоустрій.

Досі назви таких вулиць, як пекарів або ж чимбарів, прозора вказують на колишні цехи майстрів – складові самоврядного міста

доби середньовіччя. До річі, в ті часи на вулиці чимбарів протікав струмок, що використовувався ними для промивки шкір. Він і тепер символічно біжить, привертаючи до себе увагу різноманітних відвідувачів.

Резиденція князя-єпископа

Декілька десятиріч Кемптен карбував власні гроші – тут знаходився монетний двір, відкритий за дозволом кайзера імперії у 1510 році. Втім він же його згодом закрити – за порушення вимог до чистоти металу та ваги монет.

Зовні будинок монетного двору виглядав як цілком звичайний – аби не привертати зайвої уваги. Але в стіні розташовувалося вікно-шпигун для спостереження за подіями на вулиці.

Свідок тих часів – старовинна ратуша, що й досі виконує свої функції за прямим призначенням – це осередок міського самоврядування. Щоправда, споруда будувалася як зерносховище, адже поруч розташовувався ринок збіжжя. І лише згодом елеватор перетворився на ратхаус, що в перекладі з німецької на українську мову означає будинок рад, або ж більш звично для нас – магістрат.

Деякі деталі старовини, як от дерев'яні балки другої половини XV століття, нащадки давніх бюргерів зберегли й дотепер.

Одночасно за середньовіччя формується обличчя Кемптена – міста вільних ремісників та торговців. На центральній площі, що традиційно називається ринок, важко знайти будинок, молодший за п'ятсот років.

Інформаційний стенд в центрі міста

Майже поруч й надалі існував інший центр тяжіння, інше місто – резиденція князя-єпископа, свого роду – осередок аристократії та місцевої державної влади. Їхні сучасники та очевидці – старовинні парк та палац, й досі є одним із найкрасивіших куточків міста. Намагання князя-єпископа поставити городян під свій контроль лише загострювали конфлікт між ними. Зрештою, під час Реформації у XVI столітті переважна більшість містян стала на бік протестантів, а князь-єпископ, його оточення та навколишні селяни залишилися католиками. В результаті століттями місцеві євангелісти та католики навіть не одружувалися один із одним.

Так і жили аж до 1802 р. Тоді під натиском французького імператора Наполеона поєднання церковної та державної влади було ліквідовано. Кемптен став частиною світського королівства Баварії, а за кілька десятиріч – й об'єднаної Німеччини. До речі, коро-

лівство Баварія на честь входження Кемптена до свого складу подарувала місту фонтан, який тепер є улюбленим місцем городян та туристів. Його фігури символізують чотири стихії: землю, вогонь, повітря, воду. А над ними – звичайно ж, святий Манг.

В туристичному інформаційному центрі Кемптена

У Кемптені є що подивитися. Але однієї старовини та легенд замало, аби приваблювати гостей. Тому міська влада утворила спеціалізований туристичний інформаційний центр. Розташований він навпроти ратуші. Робота організована показово відкрито – в офісі відвідувачі бачать всі робочі місця службовців. Питають тут про все: який готель зарезервувати, де і скільки коштує ночівля, як організувати екскурсію по місту. Консультації безкоштовні. І хоча майже всі подібні відомості можна отримати в Інтернеті, виявилось, що після блукання в кіберпросторі кількість запитань у туристів лише збільшується. У Кемптені не лише шанують власне минуле, але й вміють на тому заробляти. Та не туризм складає основу господарства міста. Що саме – далі буде.

II частина

МОЛОДЬ КЕМПТЕНА

Кемптен – благополучне місто в сенсі вікового балансу його мешканців. В громаді існує певна рівновага – частина юнаків та юнок їде, частина – залишається, інші приїжджають, знаходять тут роботу та комфортне місце проживання. Аби так вдало склалося, місто докладася неабияких зусиль. Щорічно на роботу з молоддю міський бюджет виділяє понад дев'ять мільйонів євро. Але справа не лише в чималих грошах, а в ставленні влади та молоді один до одного. Починається все зі школи. От учні молодших класів йдуть до своєї альма-матер – вихователь між тим контролює дорогу – на всяк випадок, аби не трапилося прикрих несподіванок. Старші учні можуть дати собі раду самостійно – от їх забирає автобус й учнівська ватага займає свої місця. Транспорт – або спеціальний шкільний, або ж, у переважній більшості випадків, звичайний рейсовий. До речі, діти виявилися доволі уважними до незнайомців – один з хлопців в очікуванні транспорту поцікавився у мене, звідки я і що тут роблю.

Вихователька контролює дорогу

Постійно з юнаками та юнками від 12 до 18 років працюють у молодіжних центрах. Всього їх чотири. Належать вони до міської

комунальної власності й утримуються за рахунок міського бюджету. В центрі, що ми відвідали, – шість штатних працівників.

Тут беззастережно діє принцип – відвідання таких закладів для молодих людей безкоштовне та добровільне. Заробляти на дітях не можна. Це щось на зразок клубу за інтересами. Діє він, значною мірою, на засадах самоорганізації.

В приміщенні молодіжного центру

Тут діють танцювальні курси та скалолазання, спортивний майданчик, міні-оркестри, музичні групи, медійна та музична студії, теслярська майстерня, є приміщення для роботи в групах. Бажаючі також можуть отримати соціально-психологічні консультації.

Та головне призначення Центру інше – запропонувати молоді суспільно значимі можливості, обрані за власним смаком, для проведення свого вільного часу. Це майданчик, який створило місто, аби його молоді мешканці мали місце де зібратися, обмінятися думками, ідеями, не надто обтяжуючи себе опікою дорослих, але все ж таки за їхнього нагляду та спрямування. Тут розвинуте волонтерство – старші діти вчать молодших, тобто починають працювати як викладачі. Одночасно багато шкіл використовують приміщення молодіжного центру для шкільних свят. Також школи можуть тут проводити навчання в групах продовженого дня – подібна практика існує й в Україні. Мабуть, українські учні можуть позаздрити німецьким школярам.

Так виглядає середня школа в самому центрі Кемптена після капітальної перебудови. Поруч зі старим приміщенням навчального закладу розташовувався будинок, який влада могла б продати за чималі гроші. Натомість вона передала його на баланс середньої школи, одночасно виділивши гроші на її ремонт. Для кращого

зв'язку та зручності учнів й викладачів між старим та новим навчальними корпусами спорудили прозорий перехід. Приміщення між ними будівельники перетворили на внутрішній дворик. Новий спортивний майданчик побудували зверху. Зрозуміло, що він універсальний – придатний для різних ігор. Під майданчиком ще й спортивний зал розташували. Це, так би мовити, німецький підхід у дії – максимально раціонально використаний кожен сантиметр площі.

Школа після капітального ремонту

Якщо ж землі все ж таки вистачає, як у передмісті Кемптена, то шкільний спортивний майданчик стає більш схожим на велике поле для справжніх професіоналів. І хоч футболісти тут поки що малі за зростом, але грають вони особливо не переймаючись за можливі наслідки, – спеціальне покриття дозволяє уникати травм малечі. Може молодь збиратися й на загальних ділянках. Справжній дитячий стадіон знаходиться у головному міському парку, поруч з колишньою резиденцією князя-єпископа. Користування ним, звичайно, безкоштовне. Тобто, платить місто. Бажаючі можуть займатися тут ігровими видами спорту у вільний від навчання час.

А ще Кемптен – місто велисопедистів. На роверах, мабуть, їздять всі, хто здатен ходити – чи молодь гасає велодоріжками по історичному центру міста, чи розважливі бургери неспішно крутять педалі, прямуючи у середмістя. Велодоріжок в місті не менше, ніж тротуарів, так що спортом можна займатися скрізь. Все сказане не виключає традиційних молодіжних проблем. Скажімо, чи вам сподобається дівчина, яка, озираючись на всі боки, палить як паровоз у двох хвилинах ходу від власної школи?

Під час дитячо-юнацької вистави у міському театрі

В один з вечорів нас запросили до міського театру на незвичну виставу – її готували учні різних шкіл міста. Така тут традиція – раз на рік віддавати головну сцену Кемптена на кілька днів дітям, аби вони показали свою майстерність не лише у навчальних закладах, а й всім охочим городянам. Кажуть, що для дітей це особлива гордість та відповідальність. На зауваження, що без перекладу ми нічого не зрозуміємо, пролунала впевнена відповідь – нічого, мовиться про проблеми, які однакові скрізь. У постановці йшлося про дівчину, яка через сварку зі своїм хлопцем опинилася в повній ізоляції з боку класу. Раптом зникли всі товариші. Натомість, вони перетворилися на переслідувачів, які з юнацькою жорстокістю

знущалися над своєю однокласницею та вчорашньою подругою. В результаті її охоплює відчай та бажання втекти від світу, що став таким несправедливим і підступним. Та завершення вистави все ж таки оптимістичне – за підтримки нових друзів дівчина змогла знайти в собі сили та змусити недоброзичливців замовкнути. Особливим присмаком було те, що діти на сцені грали самих себе. Чим не ефективний засіб виховання, позбавлений часом набридлого моралізаторства дорослих? Або ж як вам таке: в Німеччині поширився рух молоді, яка вважає за свій моральний обов’язок перед вступом до університету побути якийсь час соціальним працівником. Скажімо, в геріатричному будинку. Сталося таке після відмови держави від призовної армії. Йдуть на подібні кроки не лише хлопці, але й дівчата.

Геріатричний будинок

У цілому, склалося враження дуже гармонійних відносин міста та його молоді. Тут навіть стіни майже не розмальовані, на відміну від багатьох українських міст. Кемптен ефективно турбується про свою молоду генерацію, а вона відповідає йому вдячністю.

III частина

ВІД РЕМОНТУ ДОРІГ ДО КВІТІВ

Будинок управління житлово-комунального господарства

Перед нами приміщення управління міського житлово-комунального господарства та будівництва. Розташовано воно в дуже ошатному будинку колишнього поштамту. Ймовірно, для того, аби сполучення ЖКГ не викликало у громадян звичних для

нас неприємних асоціацій. Йому підпорядковано кілька комунальних підприємств, кожне з яких відповідає за свій напрямок роботи. Зараз ми відвідаємо одне з них. У його складі – два великі підрозділи загальною чисельністю 120 чоловік. Причому дві третини з

Прибирання на площі Ринок

них ремонтують бруківку та асфальт на вулицях, площах, займаються їх прибиранням, доглядають фонтани, а решта – садівники. Підприємству заборонено виходити на вільний ринок послуг. Воно працює виключно на місто й обходиться йому в десять мільйонів євро на рік. З них три мільйони – це підтримка доріг, ще мільйон витрачається на їхню очистку протягом зимового періоду.

Підприємство відповідає за 350 км міських доріг. Воно їх не прокладає, а лише ремонтує. Причому для більших завдань спочатку фотографується кожен метр дороги і лише потім міська влада приймає рішення щодо її ремонту. В разі, якщо відомо про наближення терміну капітальної реконструкції, дорогу підтримуватимуть лише в мінімально придатному стані, аби потім не зривати новий асфальт чи бруківку. Міські служби одночасно опікуються ділянками автобанів, що проходять через Кемптен. Це дев'ять кілометрів федеральних доріг. Але за надані послуги держава сплачує місту гроші – так зручніше, ніж наймати ще когось.

З комунальної техніки

Так званий «ямковий ремонт» тут взагалі відсутній. Але ям немає. За весь час я побачив хіба що кілька тріщин. Зрештою, дороги мають властивість псуватися – з тим нічого не вдієш. Питання в тому, як їх утримують.

Так само не вдалося помітити сміття, що валяється – хіба що викинутий кимось (мабуть, з пересердя) передвиборчий плакат. Комунальники постійно чепурять місто, наприклад, як ця чарівна пані з не менш привабливим пілососом. Центр Кемптена – це суцільна бруківка, отже чудернацький механізм із величезним сміттєзбиральником виявився доволі ефективним. Спробуйте щось кинути під ноги, коли навколо вас нема навіть натяку на найменший бруд, а поруч крутиться зі своїм пілососом дуже доброзичлива та уважна пані.

Навісні секції для прибирання снігу

Зимому головна турбота підприємства – чисті від снігу та неслизькі вулиці. Для цього у нього є двадцять машин, що прибирають сніг та посипають піщано-сольовою сумішшю. Буває так, що поталанить – снігу мало. Тоді залишаються гори невикористаної суміші. Але так буває не завжди. Поруч Альпи, тому дороги може замести будь-коли. В середньому за рік тут випадає від метра до двох снігу. За необхідності місто може орендувати й кількадесят

одиниць приватної техніки, без огляду на її безпосереднє призначення. Як правило, вона прибуває до комунального підприємства, де на приватний транспорт чіпляють чималий арсенал різноманітних навісних модулів. Так досягається максимально ефективно використання наявних ресурсів.

А їх чимало – всього понад 200 одиниць. Місто намагається змінювати кожен транспортний засіб раз на десять років, щорічно витрачаючи на ці потреби 750 тис. євро. І хоча, як зізналися господарі, навіть цього не вистачає, думаю, що різноманітністю машин і приладів та виробничому комфорту може позаздрити кожен, хто хоч раз стикався з міським господарством. Скажімо, такому малюку-тракторцю від відомого європейського бренду або малюку-самоскиду, якого щойно поставили на мийку.

Ремонт у місті

А от водні процедури універсальної машини для прибирання сміття і за сумісництвом – самоскиду – до міста вона має виїжджати бездоганно чистою. Її побратими, що розташувалися поруч, вже чисті. Між іншим, тут вся комунальна техніка, крім, звичайно, працюючої, ховається під дахом – аби не псувалася від негоди.

Повз нас тільки що промайнув малий екскаватор. У арсеналі підприємства є ще кілька схожих моделей на різний смак та нагоду.

Для габаритних перевезень застосовують доволі великі самоскиди. А коли вони не потрібні – виїжджають малі.

Незайнятих комунальників ми не побачили – хіба що у середмісті гурт робітників погодився відволіктися від роботи для фотосесії з громадянами України. Як з'ясувалося, їхню роботу контролює навігатор. Він встановлюється на кожній машині, що виїжджає на завдання. Мета зрозуміла – гарантувати якість роботи.

Менша частина підприємства пов'язана з рослинництвом та опікується ігровими майданчиками для дітей. Тут працює близько 30 чоловік – з розрахунку одна людина на два кілометри. Передмістя Кемптена. Звичайний дворик. Ніяких огорож, пропускних пунктів. Як бачите, трава, дитячий майданчик, фонтан.

Всі парки, клумби та багато чого іншого знаходиться у власності міста й, вочевидь, потребують постійної уваги міської влади. Тож завдання службовців – виростити в теплицях квіти та інші декоративні рослини, а потім висадити їх та доглядати. На умовах договорів підприємство може залучати також приватні фірми для стрижки трави чи зелених парканів на великих територіях. Можна

Дерево з чіпом

сказати, що нам поталанило – ввечері напередодні комунальники почали розвозити містом катки з квітами. Тож буквально на очах Кемптен став цілком літнім – так він виглядає до перших морозів наприкінця жовтня.

Звичайних дерев в місті також вистачає, але й до них варто придивитися уважно. Такі позначки, чіпи, є на кожному, що перебуває у власності міста. В Україні подібна вимога теж існує. Та реалізується вона, як кажуть, у принципі. В Кемптені – в дійсності.

Опіка садовничого підрозділу над дитячими ігровими майданчиками пояснюється їхнім розташуванням у паркових та відпочинкових зонах. Всього в місті вісімдесят таких об'єктів, з них двад-

цять чотири – це футбольні чи інші поля для ігор з м'ячем. Як для шестидесятитисячного міста – непогано.

І на завершення трохи про гроші. В Німеччині, втім як і в інших західних країнах, не прийнято перепитувати хто скільки заробляє. Та для нас зробили виняток. Середня заробітна плата службовців підприємства коливається від 2 до 2,5 тис. євро на місяць. Складається вона з гарантованої місячної ставки та, за наявності, додаткових виплат, пов'язаних з понаднормовими роботами чи забрудненням. Як з'ясувалося, працюють за такі гроші не лише німці, але й наші земляки з України.

Нам залишається побажати створити в територіальних громадах України не менш ефективні комунальні служби, ніж у баварському місті Кемптен.

IV частина

АЛЬПІЙСЬКІ ДЖЕРЕЛА КЕМПТЕНА

Перед нами не бункер, у середині – зразкове сучасне підприємство. В Україні би сказали – водоканал або ж водозабір. Громада Кемптена споживає за добу від 15 до 18 тис. кубометрів води. Десять років тому місто вирішило створити запаси, до-

Водозабір

статні, аби можна було протриматися двадцять чотири години без помпування – на випадок непередбачуваних обставин. Так виникла станція, що акумулює питну воду. Її серце – це гігантські резервуари надзвичайно чистої води. Вони зроблені з високоякісного бетону без жодного покриття. Форма – кругла, аби вода могла постійно рухатися та ніде не застоювалася. Загальна висота – вісім метрів. Рідина виявилася настільки прозорою, що з першого погляду було

важко визначити її рівень. Та індикатор є – це рівень блакитного кольору. Вода сюди подається з артезіанських свердловин, розташованих поруч. Її не треба нічим обробляти – вода питна і саме в такому варіанті тече з кранів мешканців Кемптена. Звичайно, без іржі чи інших поширених у нас добавок, адже водогін в Кемптені змонтований з чавунних труб, а до будинків підведена пластика. Самі ж резервуари чистять двічі на рік. Пломб немає – виявляється, вони тут нікому не потрібні.

Безпосередньо на станції ніхто не працює – хіба що двічі на тиждень приходять фахівці взяти аналіз води. Управління всім комплексом здійснюється дистанційно та за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення. За його командами резервуар наповнюється водою, переважно – вночі.

Фонтан св. Манга

Але робітники все ж таки є – вісім на весь Кемптен. Двох із них нам поталанило зустріти у середмісті. Вони відповідають за постійний нагляд, аби не було втрат води. Якщо ж роботи забагато або ж треба прокласти нові труби, місто наймає приватні фірми. До компетенції водозабору належать й гідранти – спеціальні пристрої на випадок пожежі. Всього в місті нараховується до 1400 таких пристроїв. Встановлюють їх, як правило, на узбіччі вулиці.

А от за фонтани, як не дивно, відповідає інше комунальне підприємство, а саме – з благоустрою міста. Всього на його утриманні перебуває тридцять фонтанів. Під такими розуміється все, де тече вода в публічних місцях або хоча б капає, як у питних. Тож йдеться й про старовинний фонтан св. Манга, що є однією з візитівок міста, й про фонтан біля ратуші, що є улюбленим місцем відпочинку, й про нещодавнє надбання – колесо, що крутиться бажаними та утворює вир води, нагадуючи таким чином містянам та гостям Кемптена про її значення.

Біологічна очистка води

Як з'ясувалося, місто споживає лише третину води з загального обсягу її видобутку. Дві третини – це промисловість. Причому 90% – молочна. Аби повернути воду до майже первісного стану, Кемптен, разом із кількома сусідніми територіальними громадами, утримує очисні споруди. В складчину, звичайно, бо так дешевше. Це – спільне комунальне підприємство.

За допомогою великих спіралей вода позбавляється від шматків дерева, матерії, каміння – всього важкого та великого. Таких відходів за рік набирається від 200 до 250 тис. тонн. Зрештою, всі вони висуюються та спалюються.

А ще разом зі стічними водами набивається багато піску. Його вантажать у контейнери та вивозять. Між тим вода поступає в резервуари, де вона прокручується та подається кисень. Таким чином на поверхню спливають всі жири й рідина стає обезжиреною.

Газова електростанція

За допомогою тонших фільтрів її ще раз просіюють та позбавляють всіх хоч трохи крупних частинок. Відфільтрований таким чином шлам осушується, обезжирюється та перетворюється на доволі корисні речі, що використовуються як у міському господарстві, так і продаються населенню. Виявляється, навіть бруд в Кемптені – потенційно прибуткова справа. На підприємстві діє кілька взаємозамінних резервуарів попередньої очистки – свого роду басейни, але явно не плавальні. Помпи також дублюються. Якщо якась ділянка виходить із ладу та потребує ремонту, то її функції передаються іншим. Таким чином з'являється кілька годин, аби збалансувати систему та не викликати критичної ситуації з каналізацією. Для подальшої очистки та вимивання осаду вода подається на два наступні басейни. Через певні проміжки часу рідина крутиться, шлам таким чином відсіюється, а вода йде у високі башти. Тобто, фактично, ці басейни також є проміжними для механічної очистки. Далі – біологічна.

Вона здійснюється в баштах. Тут вода розпилюється й шкідливі речовини, насамперед азот, відділяються. Споруда не нова, але вона постійно модернізується, адже від її роботи залежить 50% якості очистки. Між іншим, тут майже немає неприємних запахів – виявляється це одна з вимог Європейського Союзу. Піна, яку тут можна бачити, – це білкові сполуки. Їх також можна вибрати, але для цього потрібно двадцять днів. Ця споруда на подібні процеси не розрахована. Втім, наявність піни для якості води не критична.

На річці Ілле

Зрештою вода повертається у природні водоймища. Для її перевірки, крім лабораторних засобів, кожного року до штучної водойми запускають десять карпів. У жовтні їх виловлюють та перевіряють якість м'яса на фосфор, нітрати і таке інше.

Люду на підприємстві небагато. Виявляється, для підтримки в нормальному стані всіх басейнів та pomp, гарантування їхньої звичайної роботи вистачає чергової робочої зміни у складі чотирьох чоловік. Щоправда, окремо працюють майстерні, які забезпечують поточний ремонт обладнання, власна газова електростанція, лабораторія та, звичайно, адміністрація.

Зразково чиста річка Ілле – краще підтвердження ефективності водної системи Кемптена.

У частина

ЕНЕРГЕТИЧНЕ СМІТТЯ КЕМПТЕНА

Чи можна отримати користь від сміття? Виявляється – так, якщо творчо підійти до справи. В країнах Європейського Союзу, звичайно і в Німеччині, діє такий універсальний підхід – вже начебто відпрацьований ресурс треба задіяти повторно.

Контейнери для роздільного збирання сміття

Двадцять років тому назад Кемптен захлинався від сміття. Зрештою, батьки міста вирішили створити спеціалізовані підприємства – сміттєспалювальний завод та, окремо, виробництво компостних брикетів. До ініціативи приєдналися навколишні територіальні громади. Таким чином, вони утворили спеціалізоване об'єднання зі збору та утилізації сміття. Це не лише Кемптен, але й вся навколишня округа. Тепер тут звалищ немає. Жодного. Натомість панує екологічно чиста місцевість та корови.

Зайву зелену масу городяни та мешканці округи везуть на міське підприємство з виробництва компостних брикетів. Показово от що: в результаті бродіння сировини тут продукується газ метан. Його більш, ніж достатньо, або виробити електроенергію, необхідну для виробництва. Тобто енергоносії закупаувати йому

взагалі не треба. Кінцевий продукт переробки упаковується в мішки та продається в магазинах для приватних господарств як садова компостна земля.

На подвір'ї сміттєспалювального заводу

Свого часу переробка трави питань не викликала. А от навколо сміттєспалювального заводу критики було чимало – люди боялися, що він геть зіпсує повітря та сам стане джерелом забруднення навколишнього середовища. Дійсність все розставила на свої місця – принаймні, нам не вдалося навіть диму побачити із заводської труби. Саме гаряче повітря. Якісні фільтри роблять свою справу. Практично, якщо брати стандарти, встановлені Європейським союзом, то ми їх перевиконуємо на 90%. Це один з найкращих серед подібних заводів не лише в Німеччині, але й в Європі.

Та спочатку сміття треба зібрати. Тому в рамках спеціалізованого об'єднання громад була розгорнута мережа пунктів прийому відходів: понад 500 дрібних та 38 великих. В обох випадках

застосовується сортування сміття в залежності від виду. В малих пунктах це скло зелене, скло коричневе, скло некольорове, жерстяні банки, пластикові пляшки та целофани, папір, пет тара, старий одяг. Такі контейнери доволі щільно встановлені по всьому місту у спеціально відведених місцях. У бюргерів не виникає питань, чому не можна в контейнер зі склом кидати, наприклад, харчові продукти чи спробувати запхнути туди старий диван – такі випадки мали місце в одному з невеликих містечок на півночі України, а саме в моєму рідному Щорсі (зараз Сновськ).

Техніка, яку здали на утилізацію

А от отруйні чи хімічні речовини взагалі викидати не можна – натомість громадяни повинні викликати спеціалізовану машину та підготовлених фахівців.

На крупні пункти можна привозити сміття власним транспортом. З розрахунку півкуба на півроку. Якщо накопичилося більше, то доведеться сплатити ще 14 євро. Але питання значно ширше. Привезти самому, в принципі, дешевше. Якщо ж сміття збирає спеціалізована машина в місті, то філософія така: кожне домогосподарство самостійно визначає достатній для нього обсяг відходів та сплачує за їхню утилізацію. Таким чином, якщо ви накопичуєте

сміття більше, то і сплачуєте більше. Або ж навпаки. За непередбачуваних обставин можна додатково придбати мішок, скажімо, на 50 літрів. Коштує він 2,5 євро.

Управління смітєспалювальною камерою

Крім того, на крупних пунктах збирають все, що чомусь не можна залишити в малих. Скажімо, побутову техніку, що вийшла з використання або ж чомусь набридла господарям: холодильники, телевізори, комп'ютери і таке інше. Частина з них цілком справна, але, вочевидь, морально застаріла. Німці тепер активно позбуваються лампових телевізорів. А от «плазму», мабуть, пошкодив сам хазяїн. Якщо б хтось хотів забрати собі щось із такої техніки – це цілком можливо. Платити не треба. Це свого роду соціальна допомога тим, хто її потребує.

Також сюди везуть старі меблі – столи, стільці, крісла, дивани, шафи. Щоправда, якось шкода дивитися на знищення цілком життєздатних гарнітурів або ж інших корисних речей. Але нічого не вдієш – господарям видніше.

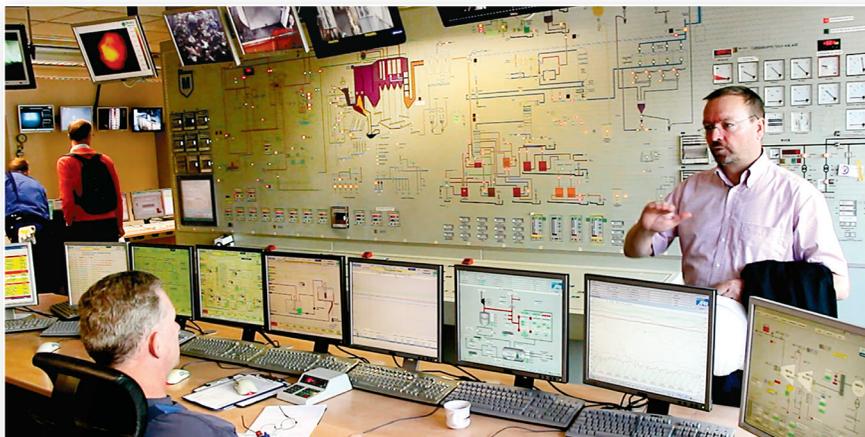
А ще на великих пунктах приймають будівельне сміття. Його сортують на придатне для повторного використання та непридатне. Мабуть, тому тут дуже багато різноманітних паперових виробів. Все зібране сортується у великі контейнери за своїм призначенням.

На території заводу

Надалі сировина потрапляє або на повторну переробку (близько 70%), або на сміттєспалювальний завод – 30%. Тобто сюди везуть все, що може горіти, навіть метал. А далі з цієї труби виходить гаряче повітря, швидкість якого 16 м/с, температура повітря 140 градусів. Труба має висоту 60 м. Зараз ми підемо в ту частину, де ви побачите ту піч, в якій спалюють. Там є певний запах, який виникає в процесі горіння. Перед нами – камера, звідки завантажуються сміття в топку. Пейзаж майже космічний, якщо врахувати, що й робоче місце дуже нагадує кабінку невеликого міжпланетного корабля. Його господар вирішив продемонструвати, як діють механізми та запускає маніпулятор. Він піднімає до трьох тонн сировини, але зараз там половина від максимальної можливості. Як правило бункер завантажений більше, але якраз відбувалися профілактичні роботи, тому ми можемо бачити його розміри повністю.

Забезпечує роботу механізмів ціла система шляхопроводів, про призначення яких звичайний відвідувач може хіба що здогадуватися. Чим не промисловий пейзаж для створення чергового бойовика? Кажуть, що професійні кіношники саме так використовують зупинені виробництва. Але в нашому випадку художні фільми тут зніматимуть ще нескоро.

Управління заводом

Зрештою, всі шляхи на підприємстві ведуть до пічки. Тут горить все, безперервно, 365 днів на рік, 24 години на добу, у три зміни. Цілодобовий контроль здійснюється за допомогою відеокамер, що встановлені безпосередньо в пічці. Температура там – одна тисяча градусів. Таким чином спалюється до 90 тис. тонн відходів на рік. Та завод – це не лише так би мовити побутовий крематорій. Водночас – це теплоенергоцентраль. Власне, її кімната управління говорить сама за себе – тут скрізь знайомі кожному енергетику схеми, датчики та навіть кнопки. Хіба що все відносно нове, адже завод розпочав роботу в 1996 році.

Заходимо до машинної зали. Електричного струму, що виробляється, тут вистачає для третини населення міста. Крім того, теплом забезпечуються великі будинки, в тому числі двадцять тисяч квартир. Для цього не потрібні ні газ, ні вугілля, ні торф – саме сміт-

тя. Про прибуток не йдеться – комунальні підприємства в Німеччині некомерційні. Зрозуміло, що вироблені ними електроенергія та тепло продаються. Для сміттеспалювального заводу отриманих коштів вистачає, аби на 50% забезпечити витрати підприємства. Другу половину воно отримує від городян у вигляді плати за вивіз сміття. За рахунок такого поєднання зазначений збір у Кемптені та окрузі порівняно малий, вдвічі менший від середнього. В цілому, завод обслуговує 300 тис. мешканців й шукає можливості привезти відходи навіть за межами своєї округи.

Колишнє сміттєзвалище, нині – сонячна електростанція

Адже сміття в Кемптені є цінним джерелом енергії, а не комунальних проблем. Такий підхід до ймовірних енергоносіїв у місті скрізь. Скажімо, на водоочисній станції в процесі бродіння шламу виробляється метан. Потім він скеровується на потреби власних генераторів. У результаті міська водоочистка на 90% сама себе забезпечує електроенергією.

Ми подивилися на так би мовити зворотній бік Кемптена, куди не прийнято водити туристів. Він виявився не менш комфортним і привабливим, ніж парадна вітрина цього затишного баварського міста.

VI частина

ВІДНОВАЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА КЕМПТЕНА

Третину електроенергії Кемптен отримує від власного комунального підприємства – сміттєспалювального заводу. Але постає питання – як бути з іншими двома третинами. Аби не віддавати гроші за межі округи та, одночасно, дотримуватися жорстких екологічних норм, Кемптен посилено розвиває власну відновлювальну енергетику – насамперед, сонячну та водну. А от популярні в Німеччині вітряки з міркувань естетичних біля міста не встановлюють.

Колишня ткацька фабрика, нині – житловий будинок

Кілька років тому назад Кемптен вирішив спорудити на землях міста одну з найбільших у регіоні сонячних електростанцій.

Власне, ключова проблема такого роду генераторів енергії – великі площі, необхідні для розміщення гелеобатарей. Вочевидь, таким чином вони виводяться з обігу та втрачаються для інших можливих потреб. Та вихід було знайдено – Кемптен побудував сміттєспалювальний завод, а колишнє міське звалище закрити – за відсутністю потреби. Землі, що вивільнилися, для ніякої іншої мети використовувати було неможливо – через санітарні мірку-

вання. Тож залишалося одне – гарантувати безпеку від потрапляння шкідливих речовин до ґрунту, засипати зверху землею та покласти бетонні плити для встановлення сонячних батарей.

В результаті два гектари колишнього звалища перетворилися на джерело відновлювальної енергії. Його потужність – приблизно два мільйони кіловат годин на рік, що йдуть до загальної мережі, а потім продаються підприємствам міста.

Гребля гідроелектростанції

Але Кемптен не є одноосібним власником. Йому належить 51% акцій сонячної електростанції, а решта 49% – кооперативу. Всього до нього ввійшли вісімдесят громадян, кожен з яких вклав у справу по п'ять тисяч євро. Вся ж електростанція обійшлася приблизно в п'ять мільйонів євро. Займіться математикою. Щоб оце побудувати, треба було витратити 5 мільйонів євро. Витрати на експлуатацію мізерні – тут немає жодного штатного працівника.

По суті, це не комунальне, а приватне підприємство, отже воно позбавлено низки обмежень. Зрозуміло, що місто надало станції ключовий ресурс – землю. Щоправда, не у власність, а в оренду.

Таким чином територіальна громада залучила додаткові кошти власних же мешканців, в тому числі – споживачів тієї ж таки електроенергії. Зрештою, все господарство міста спирається на такі або ж подібні поєднання інтересів.

Так станція виглядає зсередини

Інший напрямок – побудова малих гідроелектростанцій. Тому сприяє рельєф місцевості – перепади висот на річці Ілле, хоча гірською її назвати не можна. Місто вирішило максимально скористатися подарунком природи. Нині в Кемптені працює п'ять ГЕС. Вони добре себе виправдовують, виробляючи дешеву енергію, не забруднюють довкілля та прикрашають собою місто. Тому Кемптен у найближчому майбутньому планує побудувати ще дві. На одну з нині діючих ми зараз завітаємо.

Первісно на цьому місці існувало дві електростанції, що виробляли та постачали електроенергію на ткацьку фабрику, засновану ще в середині XIX століття (колись текстильна промисловість домінувала в регіоні). Але чверть століття тому виробництво закрили через його нерентабельність за умов, що змінилися. Приміщення цехів та адміністративний будинок колишньої фабрики приватні інвестори реконструювали, розмістивши в ньому 120 квартир.

Машинна зала

Доля електростанцій виявилася іншою – місто вирішило придбати їх у свою власність. Приміщення меншої, що знаходиться на іншому березі річки впритул до ткацької фабрики, зберегли як зразок промислової архітектури початку ХХ століття. Вона знаходиться під захистом законодавства.

Більшу повністю знесли та побудували на її місці нову, – хіба що гребля залишилася на тому самому місці, але і вона зазнала модернізації.

Коли будувалася станція, місто висунуло умову, аби то був не лише промисловий об'єкт, але явище з точки зору мистецтва. Автор проєкту вважав, що треба спорудити щось дотичне до місцевості: хвилю, пагорб – хто як уявляє. Такий собі компроміс між функціональністю та естетикою. Дизайн обійшовся місту в один мільйон додаткових євро із загальної вартості будівництва в 15 мільйонів. Але витрати себе виправдали. 2011 року проєкт посів перше місце у престижному німецькому архітектурному конкурсі. З'явилися статті в засобах масової інформації. В результаті, до

Кемтена стали їздити спеціально для того, аби подивитися електростанцію. Тож капіталовкладення себе виправдало.

А про колишній зв'язок двох підприємств, старого та сучасного, тепер нагадає місток між ними – його зберегли як пам'ятку минулих технічних досягнень міста та окрасу сьогодення.

Електростанція розташовується ледь не в центрі міста, тому до неї

Історичний місток

була висунута ще одна категорична вимога – ніякого шуму. Для цього розробник вирішив залишити в воді стару стінку. Розміщується вона під кутом 60 градусів, що дозволяє погасити гуркіт води. А ще розробники спроектували та сховали під дах обхідний канал. Через нього вода спускається, якщо її рівень перевищує рівень дамби.

І, зрештою, аби не дати дещобелам жодного шансу, розробники посадили конструкції споруди на так звані «мати», своєрідні «подушки», що, разом з кам'янистим ґрунтом, гасять вібрацію, а машинну залу сховали за товстими бетонними стінами без жодного вікна. Тож мешканці багатоквартирних будинків, розташованих поруч, на жаль чи, може, на щастя, не чують романтичного шуму гідроелектростанції. І вібрації не відчувають також.

Але й цього архітекторам виявилось замало. Вони потурбувалися не лише про людей, а й про рибу – із правої сторони побудували спеціальний канал, аби вона могла йти проти течії. Перепад висот тут складає 5,5 м. Тому автори проекту передбачили тридцять камер, які зроблені так, аби риба, прямуючи вгору, могла час від часу відпочивати.

Серце електростанції – її машинна зала та генератори. З огляду на доволі повільну течію річки Ілле вони тут також особливі. В

середньому турбіна обертається 150 раз на хвилину, що замало для звичайних генераторів струму. Тому довелося проектувати машину, яка б могла працювати з такими низькими обертами.

Протягом року станція виробляє 14 мільйонів кіловат електроенергії, чого вистачає для 4,5 тисячі господарств. Вочевидь, для Кемптена цього мало – його потреби у двадцять разів більше. Звідси бажання міста розширити існуючий каскад малих ГЕС.

Тож, як бачимо, в Кемптені навчилися використовувати не лише силу води та сонця для генерації електроенергії, дбати про екологію, а й залучати містян до інвестицій у привабливі як з точки зору бізнесу, так і краси міста об'єкти.

Це товариство з обмеженою відповідальністю, тобто за юридичним статусом – це приватне підприємство, але 53% – належать місту.

VII частина

БУДІВНИЦТВО В КЕМПТЕНІ

Німецький бюджет як на федеральному рівні, так і територіальної громади складається з двох часток: для забезпечення поточної діяльності та розвитку. Друга частина – це не що інше, як будівництво доріг, бібліотек, лікарень, шкіл, інших соціальних об'єктів.

Будівництво в історичній частині міста

Держава, як правило, допомагає міським бюджетам профінансувати великі соціально значимі проекти, якщо територіальна громада доведе необхідність таких інвестицій. Скажімо, більшість шкіл у Німеччині будується за державної підтримки. Дуже часто – міські дороги. В будь-якому разі, якщо місто самостійно не може здолати фінансування того чи іншого об'єкта, воно робить запит до держави або ж до федеральної землі.

Середмістя Кемпена

Такого роду фінансування – не благодійність чи відповідь на скиглення вічного жебрака. Право територіальних громад на отримання федеральної та земельної допомоги зафіксовано як в конституції Німеччини, так і Баварії. Тобто – це їхній обов'язок. І право міста.

Кошти Кемпена у бюджеті розвитку складають приблизно 30 мільйонів євро на рік. З них десять – це будівництво доріг, близько дев'яти – різного роду нові споруди. Для міста, яке отримує за рік майже 182 мільйонів євро надходжень, це відносно

поміркована сума. Решта 152 мільйони йде на поточні видатки. Головне джерело надходжень – податки на землю та на підприємницьку діяльність.

Судячи з зовнішнього вигляду, місту вдається максимально ефективно використовувати доступні йому фінансові ресурси. Все будівництво в місті, що здійснюється за бюджетні гроші, проходить на умовах тендерів. Рішення приймаються відкрито. Під час відкриття надісланих пропозицій всі учасники можуть бути присутні.

Торговельний центр «Альгой»

Для того, аби подати такі документи, професійні інженери та економісти працюють тижнями, якщо не місяцями. За бажанням до контролю над бюджетними закупівлями залучається також громадськість. Найкраща пропозиція тут же оголошується переможцем. Для її визначення головний критерій – ціна. Але вона має бути дуже детально обґрунтована: в тендерних пропозиціях розписується буквально все – якість бетону, сталі, навіть ручки на дверях... Не кажучи вже, що зазначається вичерпний перелік всіх видів робіт, без жодних виключень та замовчувань.

Зрозуміло, що місто вкладає в будівництво не лише власні чи державні кошти (федеральні або ж земельні). Воно намагається залучати приватних інвесторів, попутно вирішуючи нагальні проблеми життєдіяльності громади.

Торговельний центр «Форум Альгой» – приклад співпраці міської влади та бізнесу в будівництві та благоустрої Кемптена. Споруджений він на місці колишнього залізничного вокзалу. Довгий час тут була сама пустка та занедбане приміщення. Але потім місто вирішило провести конкурс на спорудження торговельного

комплексу. Пере-
можцю місцева вла-
да поставила умову:
він мав одночасно
побудувати парковку
на дев'ятсот п'ятде-
сят місць, що й було
зроблено.

Між іншим, у
місті автомобільних
пробок немає, бо
такі стоянки – звич-
на справа також в

інших його районах. У Кемптені існує універсальна вимога до
всіх забудовників – на одну квартиру вони повинні забезпечити
півтора паркувальних місця. Так без зайвих витрат бюджетних
коштів вирішується вічна проблема сучасних міст.

В принципі, без відома та дозволу профільних служб у місті ні-
чого побудувати не можна. І то не дивина – у нас начебто так само.
Вражає інше – чомусь результат відрізняється. Скажімо, до компе-
тенції міського самоврядування належить визначення чисельності
поверхів. Загальний принцип такий – нові будинки не можуть бути
вище старих. Це питання плану розвитку міста або ж – генерально-
го плану. Дотримуються його тут беззастережно. Нікому в голову
не прийде запропонувати проект спорудження «свічки» в кварталі,
де будинки не перевищують трьох – чотирьох чи п'яти поверхів.
Або ж «втулити» будинок зі скла та бетону в історичному центрі
міста. Тут навіть утеплювати будинки можна лише за умови на-
ступної стилізації фасаду за історичним зразком.

Місто також може висувати певні специфічні вимоги до забу-
довників – за необхідністю. Наприклад, якщо щось будується за
містом, то доведеться прокласти частину дороги до майданчика.
З огляду на історичне значення Кемптена до будівництва в його
старій частині висувуються додаткові вимоги. Тут існує знайома

Паркінг біля торговельного центру «Альгой»

багатом давнім містам дилема – як зберегти його унікальне обличчя та водночас забезпечити модернізацію.

В Кемптені, якщо є підозра на ймовірність знаходження решток старовини, поруч з ескаватором завжди має знаходитися археолог.

А якщо фахівці впевнені у наявності артефактів, тоді спочатку працюють археологи, а потім – будівельники. Таким чином, власник, отримавши дозвіл на будівництво, зможе його розпочати лише після рішення археологів. Причому зарплату останнім платить власник земельної ділянки. Бувало таке, що і по півроку.

На місці старої броварні

Кілька років тому Кемптен зіткнувся з серйозним викликом. З історичної частини міста з'їхала броварня. Відразу розгорнулася дискусія, що ж робити на цій досить великій території. Власник землі прагнув звести торговельний комплекс, та місто категорично заперечило. Зрештою вирішили залишити дві історичні будівлі колишньої броварні, а на решті ділянки побудувати нові, втім стилізовані під старовину житлові будинки.

Але місто не лише ставить умови. Воно й допомагає забудовникам – як фізичним особам, так і юридичним. Наприклад, у такому важливому питанні, як енергозбереження.

Аби стимулювати бюргерів застосовувати енергоощадливі технології та обладнання, місто створило спеціальний центр, що фінансується з міського бюджету. Тут можна дізнатися, наприклад, як реконструювати опалення будинку, утеплити дах чи обшити стіни. До центру кожен городянин може звернутися за безкоштовною індивідуальною консультацією. Якщо ж йдеться про приватні компанії, то для них проводяться короткотермінові курси з підвищення кваліфікації. За таке навчання підприємцям та іншим юридичним особам доведеться заплатити.

Житло у передмісті Кемптена

І ще трохи про гроші. Ціна за один квадратний метр житла в новобудові в середньому – 3 тис. 500 євро. Але це все, як то кажуть – «під ключ», можна входити та жити. Житло продається лише на загальних підставах. Ніяких пільг, скажімо, для молоді в Німеччині немає. За все треба платити ринкову ціну.

Результат такої містобудівної діяльності видно на кожному кроці. І не лише в центрі, який за визначенням є заманливою візитівкою, а й на околицях міста. Вони виглядають нічим не гірше, а може й краще, комфортніше, ніж середмістя. Може тому, що місцеві мешканці звикли поважати себе, один одного, міську владу.

Вони її обирають і вона перед ними відповідає за виконання визначених законодавством функцій та ефективно використання майна і грошей територіальної громади.

Передмістя Кемптена. Нічого особливого, житлові споруди. Зважте, що величезних парканів, контрольних пунктів немає. А все тому, що «показуха» чи «царські села» тут ні до чого. Головне – благополуччя звичайної людини та родини. Вони – основа життя міста. В тому сенс роботи місцевого самоврядування Кемптена. Або ж – його місія.

VIII частина

ІНДИКАТОРИ МІСТА

У кожній країні є кілька індикаторів, за якими можна зрозуміти, куди ти потрапив і чого можна надалі очікувати. Такі собі штрихи до портрета. Зараз ми спробуємо роздивитися деякі з них у Кемптені.

Наприклад, кабінети чиновників – державних чи муніципальних службовців. У нашому випадку подивитися своє робоче місце люб'язно запросив доктор Рихард Шисль.

Робочий кабінет начальника управління економіки Кемптена Рихарда Шисля

Отже, ми в робочому кабінеті пана Рихарда Шисля – начальника управління економічного розвитку міста Кемптен. Як бачите все дуже просто: два великі вікна, комп’ютер, стіл для нарад, стіл для зустрічей та ділових розмов, ну і власне кажучи, – все. По-діловому і, як то кажуть, зі смаком. Зі смаком, якщо говорити про стандарти мінімуму, мінімізації, які прийняті зараз у Європейському Союзі, зокрема, у Німеччині. Вони де писані – де неписані, але вони існують. І ви бачите їх реалізацію на практиці.

Вікна кабінету пана Шисля виходять на щойно відремонтовану міську школу. А в адміністративному управлінні міської ради, де ми знаходилися, ремонт лише розпочинався. Отже, влада вирішила спочатку привести до ладу навчальний заклад, а потім взятися за зміни у власному офісі.

В залі засідань ради Кемптена

Судячи з розмірів адміністративних будинків, міських службовців у Кемптені не так вже й багато. Пояснення таке – деякі функції міста здійснюються не його управліннями, а передані третім особам – наприклад, збором сміття займається цільове об’єднання кількох територіальних громад.

Робітники комунального підприємства

Втім, незважаючи на демонстративну скромність адміністрації Кемптена, річне утримання посадовців обходиться недешево – 46 мільйонів євро або майже третину від поточних видатків міського бюджету. Десять років тому на ті самі потреби місто витратило 34 мільйони. Збільшення відбулося не через зростання штатів, а через щорічний ріст зарплат – у Кемптені переконані, що дешевий чиновник коштує дорого, тому воліють платити йому гроші, здатні забезпечувати йому рівень життя середнього класу Німеччини.

А це робочі місця народних обранців – міських депутатів. Всього їх 44, сорок п'ятий – бургомістр. Засідають вони там же, де їх попередники 500 років тому. Приміщення, звичайно, модернізовано – поставлені енергозберігаючі вікна, змонтована акустична система, є мультимедіа. У всьому іншому – мінімалізм, стриманість, баварська простота.

У тому самому стилі та з використанням тих же самих матеріалів витримані інші приміщення Ратуші – чи то фойє, чи сходинки, чи робочі коридори. Уявити собі, що кабінет начальника відремонтований, а інші приміщення – ні, тут не можна. І справа не в якихось формальних заборонах – вже на наступних виборах влада,

що допустила подібне непорозуміння, обов'язково програє та поступиться тим, хто шануватиме своїх земляків. Цей підхід чинний і для виробничої сфери.

Для порівняння – це робітники одного з комунальних підприємств, які вітають гостей з України.

Так само стандартизовано виглядає цвинтар. Кажуть, що на тому світі – всі рівні, де б хто не працював. У баварському містечку схоже на правду – кічу немає, так само й занедбаних могил. Зворотна сторона цієї ідилії – перебування небіжчиків тут обмежене в часі. Родичі мусять платити збір не лише за захоронення, а й за визначений сплаченою сумою термін.

Геть інший індикатор – громадський транспорт, його стан та робота. В Кемптені всі внутрішні перевезення пасажирів належать місту – ніяких маршрутних таксі. Містом їздять великі комфортабельні автобуси, розфарбовані відповідно до своїх функцій. Зрозуміло, що у всіх – низька посадка, аби було зручно для людей з обмеженими фізичними можливостями. В Україні такий транспорт лише з'являється.

На автобусній зупинці в центрі міста

З детальним розкладом руху автобусів можна ознайомитися на зупинках. Він може бути або електронний – на більших станціях, або ж паперовим – як у передмісті.

Ціна проїзду становить від двох до трьох євро – залежно від відстані. Безкоштовного проїзду немає, так само, як і дотацій. Платять всі – пенсіонери в тому числі. Пояснення таке – якщо пасажир не платитимуть, тоді за які кошти працюватиме автопарк? Водночас є деякі знижки для малозабезпечених громадян. До таких категорій зараховують учнів та більшість студентів.

Бургомістр Кемптена Томас Кіхле

Наступний індикатор – реклама. В Кемптені для збереження автентики в центральній частині міста вона заборонена. Немає ніде, крім стилізованих під старовину назв кафе та магазинів. Сіті-лайти тут неможливі, бо порушують сприйняття міста.

Щоправда, дотепні бізнесмени знаходять вихід – ставлять машини-реклами на платні автостоянки. Але міська влада не спить – вона обмежує час перебування їх на вулицях та штрафує необачних за перевищення відведеного терміну, поповнюючи таким чином міський бюджет.

Водночас розвиток самого малого бізнесу місто вважає одним із своїх завдань. Для цього воно створило комунальне підприємство – бізнес-інкубатор «Комета». Втім не місто його адмініструє, а приватна фірма, бо так дешевше. Тут закладена певна філософія – місто не витратить бюджетних коштів, якщо справу краще робитиме приватна структура. За п'ятнадцять років через бізнес-інкубатор пройшло понад 100 підприємств, серед них – жодного значного. Але великих тут й не прагнуть розвивати – це окремий напрямок. Головне завдання для місцевого самоврядування – підтримати здорове ринкове середовище, особливо, якщо йдеться про сучасні інформаційні технології.

І останній індикатор – бургомістр Кемптена. Нині – Томас Кіхле. Людина відносно молода. На момент зустрічі пропрацював на посаді один місяць. Виступав перед гостями з України з голосу.

На прийомі в ратуші Кемпена

Томас Кіхле: «Якщо вже взяти, кинути погляд в історію, то 150 років тому назад, що регіон Альгой, що саме місто Кемптен – це були дуже бідні місцевості. Все це обумовлено природними особливостями, тут неподалік Альпи, а значить в старовину тут було мало доріг, а відповідно і мало що розвивалося.

Місто Кемптен – це молоде місто, це динамічне місто, але, звичайно, щоб воно так розвивалося, потрібні відповідні сприятливі рамкові умови, необхідна відповідна політика, в тому числі – і в економічному аспекті.

Незалежно від того, де ми знаходимося, чи в Кемптені, чи в будь-якому іншому європейському місті чи селі, в тому числі – і в Україні, я думаю, що важливо, дуже важливо, надзвичайно важливо, аби щоб кожна громада мала дійсно свою силу, могла серйозно управляти своїми справами. Через те, хотів би так би мовити, побажати вам відваги, мужності, солідарності в діяльності між собою. Боротьба за місцеве самоврядування, за його компетенції – це дійсно справа, за яку необхідно боротися, справа, яка об'єднує всіх нас, які знаходяться в цьому залі...».

Головне розуміти чого ми прагнемо, що для цього робимо і як.

Телефільм розміщено за посиланням: <https://youtu.be/FjhYAJQDfcQ?list=PLjLGJonloKhvSpUh9svsQVswjhTz2ssyt>

Бойко Володимир
УКРАЇНСЬКІ ГОЛОВИ В БАВАРІЇ:
як працює самоврядування

Редактор: *Д.В. Казіміров*
Коректор: *Н.О. Щербина*
Комп'ютерна верстка: *Ю.І. Литвиненко*
Дизайн обкладинки: *Р.В. Динилевський*

Комунальний заклад «Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій» (офіційна скорочена назва – Сіверський центр післядипломної освіти)
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4438 від 13.11.2012.

Підписано до друку 7.09.2016 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 3,02. Обл.-вид. арк. 3.25
Тираж 1000 екз. Зам. № 13869

14000, м. Чернігів, просп. Миру, 43
Тел. (0462) 774-312 Факс (0462) 676-052
Електронна пошта: chcppk@gmail.com
Інтернет: <http://sivertraining.org.ua>

ПАТ «Поліграфічно-видавничий комплекс “Десна”
14000, м. Чернігів, пр-т Перемоги, 62.
Свідоцтво Серія ДК № 4292 від 02.04.2012 р.